ГОДИШНИК НА УНИВЕРСИТЕТА ПО АРХИТЕКТУРА, СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ СОФИЯ

Том Volume 55 2022 Брой Issue 4

ANNUAL OF THE UNIVERSITY OF ARCHITECTURE, CIVIL ENGINEERING AND GEODESY SOFIA

Получена: 21.10.2022 г.
Приета: 25.10.2022 г.

ИНТЕГРИРАНЕ НА ИСТОРИЧЕСКИ ФАСАДИ ПРИ РАЗЛИЧНИ ВАРИАНТИ НА РЕКОНСТРУКЦИЯ

Ст. Попов[1]

Ключови думи: *реконструкция, жилищни разпределения, съхраняване, фасади*

РЕЗЮМЕ

Статията разглежда случаи на интегриране при реконструкция на исторически фасади на жилищни сгради. Примерите се разделят в пет основни групи, в зависимост от това дали фасадите се запазват изцяло или частично, дали се пристрояват или надстрояват с нови обеми или се запазват само фасадните стени, но с изцяло новоизградени вътрешни разпределения. Разгледаните примери варират от реконструкции с минимална намеса до големи обекти, при които се реставрират и експонират историческите фасади, като се променя и функцията на сградата, но се запазва духът на старата архитектура и нейното въздействие. Разглеждат се и примери, при които историческите фасади се оказват водещ фактор при формирането на жилищните разпределения зад тях.

1. Въведение

Множеството ценни, но конструктивно остарели жилищни сгради от началото на XX век изискват реконструкция. Липсва грижа от техните собственици за техническото им състояние. В началото на XXI век голям брой от сградите са занемарени или изоставени. Това налага незабавни и решителни мерки за реконструкция. Възможни са пространствени и технически решения, които водят до желаните ефекти на реконструкция, експониране на историческите им елементи и интегрирането им в новопроектираните части. Повечето от жилищните сгради, разгледани в статията, са недвижима културна ценност. В големите градове се извършват инвестиционни дейности, чрез изграждане на нови сгради и комплекси, реконструкция на съществуващия сграден фонд и ревитализа-

[1] Стефан Попов, арх., кат. „Жилищни сгради", УАСГ, бул. „Хр. Смирненски" № 1, 1046 София, e-mail: cyanstudioarch@gmail.com

ция на разрушаващи се постройки. Секторът на недвижимите имоти е предпазлив по отношение на запазените исторически жилищни сгради, тъй като изискването за консервация, наложено на подобни обекти, значително ограничава възможностите за свободно реконструиране, особено по отношение на тяхната промяна или трансформация. От друга страна, строителните предприемачи са готови да преодолеят тези трудности поради голямата атрактивност на тези имоти, като местоположение, престижност на района и удобни транспортни връзки. Някои от ценните исторически сгради на София, Пловдив и други градове са вписани в регистъра на паметници на културата, което налага архитектите да съгласуват своите проекти за реконструкция с Националния институт за недвижимо културно наследство. Като град с голям дял исторически сгради, София трябва да се справи с много консервационни проблеми при спазване на принципите на историческите паметници. С течение на времето техническото състояние на този сграден фонд се влошава заради атмосферните и природни влияния и дейността на хората. Удължаване на живота на сградите се извършва чрез текущи и системни ремонти, като по този начин историческите сгради все още се функционират и тяхната привлекателност не намалява. Началните стъпки в процеса на реконструкция са историческите изследвания, функционалните аспекти, обследване на конструктивното състояние на сградата и избор на строителна технология за укрепване, ако е необходимо.

2. Варианти на интегриране на фасадите на дадена жилищна сграда и техните пластики. Различни случаи при реконструкция

2.1. Запазване на историческите фасади на сградата и на оригиналното ѝ разпределение, без да се извършват намеси като пристрояване и надстрояване

При тези случаи изцяло се съхраняват естетическите и функционалните ценности на жилищната среда чрез реставрация на сградата. Запазва се изцяло обемната структура на жилищната сграда, нейните фасади и разпределения. Често пъти архитектурните достойнства на подобни стари къщи в центровете на големите градове са обезличени и занемарени. След взимане на решение за извършване на реконструкция за повторно използване се определя как точно да се извърши това. Световните стандарти показват, че е добре да се правят минимални промени в дадена сграда. Нейната историческа архитектура е добре да бъде запазена, като се съхрани възможно най-много от оригиналната постройка. Не трябва да се правят допълнения, които създават предположения или фалшива история. Доколкото е възможно, строителните елементи и детайли по фасадите трябва да се ремонтират, а не да се подменят. Ако даден елемент не може да бъде поправен, тогава заместващият трябва да е идентичен по външен вид и материал с оригинала.

Срещаме следните подслучаи на този вариант:

- Вариант, при който сградата е била жилищна и след реставрация запазва автентичната си жилищна функция, помещения и фасади (фиг. 1).

На фиг. 2 са показани примери на съвременни интериорни пространства в автентично възстановени жилищни сгради. Обзавеждането е съобразено изцяло с прозоречните отвори на фасадите. Примерите показват, че при пълна реставрация и запазване на жилищната сграда интериорите могат да бъдат съвременни, с модерно обзавеждане, но съобразени със съхранените фасади.

Фиг. 1. Реставрирани фасади на жилищни сгради, архитектурни паметници в София

а) Къща на Андрей Цанков – ул. „Врабча“ № 9. 1919 г. арх. Никола Лазаров. Стил барок с каменни женски глави, изваяни върху фасадата, корнизи, разнообразени с пластики, балкони с метални и каменни парапети; б) Къща на проф. Райко Горанов – ул. „Дунав“ № 2. Дело на австрийския арх. Карл Хайнрих, който през 1912 г. буквално обсипва с декоративни орнаменти, лица и лъвове тази сграда; в) Къщата на семейство Каназиреви – бул. „Христо Ботев“ № 82. Построена е през 1912 г. Реставрирана през 2018 г. в свежи цветове; г) Посолство на мира – ул. „Георги Бенковски“ № 25. Източник: Етюдите на София

а)

б)

Фиг. 2. Жилищни интериори в изцяло реставрирани жилищни сгради

а) Авиньон, интериор на апартамент. Снимка: Виктор Застолски; б) Интериор на триетажен апартамент от 1900 г. с богато украсени гипсови корнизи в неутрални, едноцветни тонове, Форт Грийн, Манхатън. Интериор: Дейвид Каплан, снимка: Анастасиос Ментис

Фиг. 3. Преустройство на бивш викториански склад в жилищна сграда със 120 апартамента. 2000 г., Касълфийлд, Манчестър (преди и сега). Източник https://www.urbansplash.co.uk/

- Вариант, при който съществуващата сграда е била производствена или складова и пространствата в нея придобиват жилищна функция. Подобни преустройства се извършват със знакови индустриални и търговски сгради в старите производствени зони на големите градове (фиг. 3). Повечето от тях са строени в края на XIX-и в. и началото на XX-и в. и са забележителност на града и до днес. След реконструкция те се превръщат в кипящо от живот място с ателиета, книжарници и малки магазинчета, които привличат обитателите. Предприемачите започват да преустройват все повече индустриални площи в жилищни, а цените на тези имоти растат. Подобни квартали се превръщат в модерни и скъпи места. Обновените и модернизирани апартаменти, които наричаме „Лофт“, са предизвикателство при проектиране на интериорите им. Характерни са с отворено пространство, просторни стаи, малко преградни стени, предимно тухлени, високи тавани с дървени и метални греди, открита вентилация, оформяне на второ полуниво за спалня или работна зона. Пространството не е необходимо да бъде

разделено на стаи, това се постига чрез мебели и подвижни прегради. Обикновено апартаментът в стил „Лофт“ е с голяма площ и максимално свободно пространство, а характерните интериорни материали са тухла, бетон, дърво, стъкло и стомана.

Тези апартаменти с индустриален интериор се превръщат в тенденция в съвременната жилищна архитектура, като масово се изграждат жилищни разпределения в обвивката на бивши нежилищни сгради, нефункциониращи складове и индустриални постройки. В примерите от фиг. 4 и фиг. 5 са разгледани интериорните пространства откъм вътрешността на фасадните стени и съчетаването им с отворите в тях, тъй като външният облик на сградите и фасадите им са културна ценност и се реставрират без намеса. Фасадните стени оказват голямо влияние на жилищните пространства откъм вътрешността на сградата. Процесът на проектиране се обръща в обратна посока, като освен на екстериора на сградата, фасадните стени, отворите им, стилистиката им и тяхното местоположение оказват влияние на интериорното проектиране и разпределението на жилищните функции.

Фиг. 4. Бивш склад, превърнат в еднофамилна жилищна сграда, Шордич, Лондон. Крис Дайсън Архитекти. 2014 г.

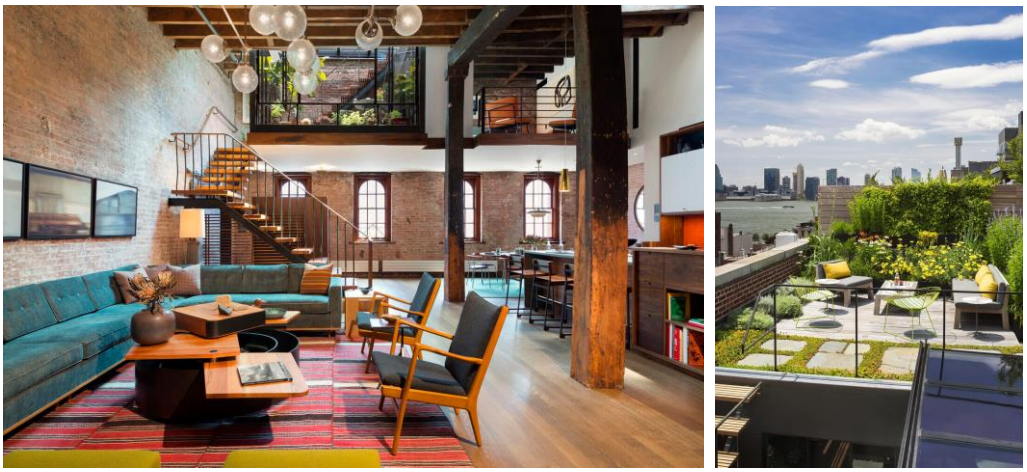

Фиг. 5. Таванский апартамент в реконструиран бивш склад от XIX в. Трайбека, Ню Йорк. Архитект Андрю Франц

При този вариант не може да се постигне жилищно разпределение без изграждане на преградни стени. Тези вътрешни стени на новите апартаменти и помещенията им се проектират в плътните части между съществуващите отвори на фасадите или във вътрешността на апартаментите. Ритъмът на съществуващите прозорци дава отражение на новопроектираните жилища и помещенията им. В различните по големина стаи се оставят по един или няколко от съществуващите прозорци, в зависимост от плановата схема, от жилищното помещение и размерите на прозорците.

Фиг. 6. Преобразуване на стар индустриален склад в два триетажни апартамента, Мелбърн, Австралия. „ITN“ архитекти

Преди трансформацията на стария индустриален склад на фиг. 6 сградата се е използвала за технически колеж и много от архитектурните елементи са били запазени, като външни стени, етажни разпределения, стоманени детайли и др. При реконструкцията му в жилищна сграда се добавя трети етаж, за да се създадат допълнителни спални и покривни тераси, като всеки един етаж и жилище е с различно разпределение. По този начин се привличат разнородни обитатели, които биха предпочели реконструиран апартамент с индустриална архитектура, тъй като помещенията и терасите остават зад съхранените фасадни стени на сградата.

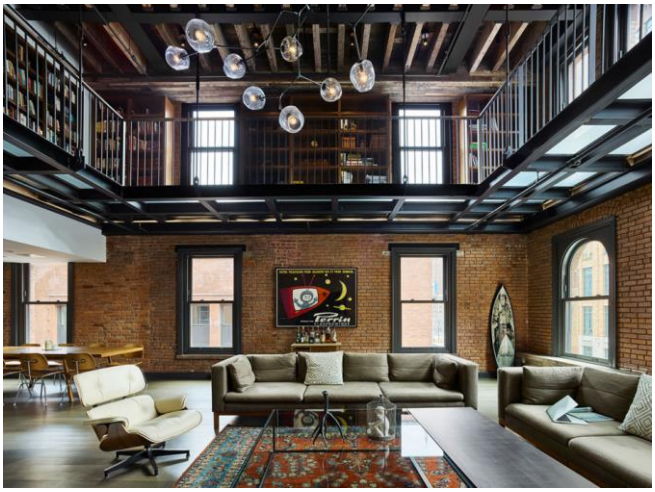

Фиг. 7. Пентхаус в квартал Трайбека, Ню Йорк в сграда от 1892 г. арх. Джулиъс Кастнер. Тухлената фасада е възстановена и облицована с детайли от теракотни плочи и кафяв камък

2.2. Запазване на историческите фасади и на разпределенията на сградата с пристрояване и надстрояване на съществуващата постройка

Надстрояване и пристрояване се налага поради ценното местоположение на реконструираните сгради. Предприемачите предпочитат да възстановят старите сгради до предишната им архитектурна слава, но разходите често правят този план нереалистичен. Увеличаването на разгърнатата застроена площ привлича инвеститорите.

При този случай на надстрояване или пристрояване възниква въпросът за естетиката на крайния архитектурен резултат, както и въпросът за приемствеността между съществуващите фасади и обеми и новоизградените такива. За да се извърши пристрояване, се засягат част от фасадите на старата сграда, а в останалата им част, където нямат контакт с новото пристрояване, се запазват и експонират в оригиналния си вид. По този начин или новото пристрояване се имплементира в историческата фасада, или старата жилищна сграда остава вградена в новото застрояване. Новите обеми могат да са и като надстрояване с етажи във височина, или комбинации от двата варианта.

2.3. Съхраняване само на историческите фасади, като се премахват съществуващите вътрешни разпределения на сградата и се изграждат нови

Този вариант се прилага, когато фасадите представляват историческа ценност като пластика и архитектурно-художествени форми, а функцията и разпределенията не могат да бъдат съхранени и се променят. Невъзможността да се запази вътрешността на сградата е в следствие на промяна на нейната функция, на нейните разпределения, конструкция и др. Вътрешното пространство, заедно с плочи, стени, колони и шайби се премахва. Новопроектираните етажни плочи могат да не са на същите нива като старите. Във вертикално отношение съществуващите отвори по фасадите могат да са в конфликт с изискването за подпрозоречна височина, поради промяна на нивата на етажните плочи. Подпрозоречната височина в помещенията на жилището трябва да е най-малко 0,85 m.

По-малка височина се допуска, ако прозоречните отвори са обезопасени или пред помещението има тераса, балкон или лоджия.

Новоизградените стени се съобразяват с местата на отворите във фасадите. По този начин се получава планова структура, която няма съвременни размери на помещенията, а оси, съобразени с отворите на оригиналните фасади. Апартаментите придобиват външни фасадни стени от миналите епохи в стил, който не е съвременен, което им носи едно отличително предимство.

При реконструкцията сградата се променя и конструктивно. Архитектурата на фасадите се съхранява, като или се запазват физически същите фасадни стени, или се преизграждат със съвременни материали.

При проектиране на подобна адаптивна реконструкция обвивката на сградата (покриви, прозорци, врати, външни зидове и др.) може да бъде напълно заменена; може да бъде запазена и реставрирана или да бъде възстановена само в определени части. За да се определи точно как трябва да се реконструират и адаптират елементите на външните стени и покрива на сградата, състоянието на конструкцията трябва да се обследва и оцени от екип с инженери и архитекти. Всяко повторно използване или промяна на функцията на дадена сграда изисква задълбочен поглед върху конструкцията. Ще изпита ли конструкцията нови натоварвания? Необходими ли са конструктивни промени? Ще има ли нови отвори и проходи? Какво е въздействието на инженерните инсталации и ще наложат ли те някакви конструктивни промени?

В преустроените редови къщи в северната част на „Чимни Пот Парк“ (фиг. 8), комините са заменени с открояващи се светлинни кладенци за ослънчаване на вътрешността на сградите. При реконструкцията се запазват съществуващите фасади, като се налага един елемент от миналото – коминът, почти напълно изчезнал в съвремието, символ на подслон в едно домакинство. Това е един от първите проекти на архитектите от „shedkm“.

Фиг. 8. „Чимни Пот Парк“ в Салфорд, Манчестър. „shedkm“ Архитекти

Архитектурата напомня за традиционни жилища с покривни тераси, но със съвременна визия. Архитектите обръщат вътрешността на терасовидните къщи с главата надолу, като проектират спални на партера, а дневната част на втория етаж. Запазени са най-добрите елементи от оригиналните сгради, като тераси, покрив, входни врати, улично пространство, пропорции на елементите и формите, но вътрешните разпределения са изцяло нови.

2.4. Съхраняване на историческите фасади с промяна на разпределението, като сградата се пристроява и надстроява

При този вариант получаваме приемствено обновяване с доразвиване на историческата сграда. Съществуващите исторически фасади се комбинират с нови обеми: пристроявани или надстроявани, а съществуващото разпределение на сградата се премахва и се създава ново. В процеса на проектиране се разграничава новото пристрояване и надстрояване от историческите части на фасадата, като същевременно се запазват архитектурните характеристики и мащаб на оригиналната структура.

Фиг. 9. Реконструкция на бивша текстилна фабрика в жилищни сгради. Карлтън, Мелбърн. „DKO" архитекти

На фиг. 9 е показана реконструкция на бивша фабрика в жилищни сгради. Жилищата заимстват от индустриалното минало на град Карлтън. Концепцията на проекта е на принципа на допълващия контраст. Фасадите на сградата са подчертани от новоизградена надстройка, съчетаваща индустриалния произход на обекта с интерпретация на сегашната му форма. Дизайнът е отговор към околната жилищна среда на квартала, като са запазени северните, южните и източните фасади. Новият надстроен жилищен етаж е отдръпнат на 1,30 m от старата фасада откъм север. Надстройката наподобява метална перфорирана „плаваща" кутия. Първите два етажа са отдръпнати с 25 cm навътре от съществуващите фасади, докато третият етаж и терасите са изнесени с 25 cm до ръба на старите фасади, създавайки една отдръпната силуетна линия. Причината за този архитектурен похват е старата сграда да изглежда така, сякаш не е докосната от новата архитектура. Перфорираната метална фасадна текстура има функция да експонира културния контекст на района и близката църква „Св. Джуд". По този начин се усеща едно внимание и уважение към историята на квартала. Перфорираните метални екрани се отварят, за да позволят ослънчаване и вентилация на апартаментите, но могат да бъдат и затворени за създаване на интимна жилищна среда. Сградата има ярко съвременно звучене, но

също така ни говори и за миналото. Жилищната архитектура на фасадите не е прекалено брутална, но въпреки това е различна и открояваща се, като обръща внимание на наследените стари фасади и изгражда една връзка между старото и новото.

Фиг. 10. Архитектурният образ след реконструкция на квартал-Лофт Студио 12. Москва. „T+T Architects“

Жилищният комплекс „Студио 12” (фиг. 10) е друг пример за реконструкция на няколко нискоетажни сгради. Архитектурният облик на комплекса е вдъхновен от визията на стария квартал, съвременните тенденции и от мястото, което кварталът заема в мегаполиса Москва. Реконструираният комплекс се намира близо до квартал Останкино, чиято история е свързана с шейсетте години на XX-ти век. Проектът е нестандартен и уютен за Москва, в която преобладават мащабни сгради и комплекси. Индустриалният стил на района диктува развитието на комплекса и апартаментите в него в стил „Лофт“. При анализирането на района е решено да се запазят историческите сгради, които се оказват подходящи за реставрация. Архитектура на комплекса постига един съвременен прочит на бившето индустриално пространство, наречено „Лофт“: реконструирани сгради от червени тухлени зидове, покриви обшити с тъмна ламарина, приземен етаж с гранитен цокъл, издадени покривни елементи, като акценти над входовете на отделните жилищни групи. Балконските парапети и профилите на прозорците са изработени от черен метал.

2.5. Реконструиране на съществуваща сграда с пристрояване и промени по историческите фасади, които придобиват съвременно звучене, но запазват архитектурния си стил

При този вариант възниква въпросът, по какъв начин да бъдат доразвити обемите на сградата като се запази духът на фасадите, но с възможни промени по тях, по плановата и обемна структура на сградата, етажността, покривите и др.

Фиг. 11. Жилищна сграда на ул. „Оборище“ 10 в София, в близост до „Докторската градина“. Пример от личния архив на автора

Жилищната сграда на фиг. 11 датира от 1909 г. и е проектирана от арх. Фингов и арх. Лазаров. Обявена е за архитектурен паметник, с характерните си за 30-те години фасади, повлияни от европейската еклектика с хармонични пропорции и изчистена пластика. Характерен момент е еркерно издадената осмоъгълна кула. В оригиналния си вид е с два високи жилищни етажа и тавански етаж с кули в североизточния ъгъл и на южната и източната фасади. През 80-те години покривът е реконструиран в „мансарден“, а кулата в североизточния ъгъл е надстроена с един етаж, което е понижило архитектурните качества на оригиналната сграда. При реконструкцията историческите фасади се интегрират в новата постройка чрез преизграждане на три от фасадите, като се запазват оригиналните височини, материали, корниз, гибела на северната фасада и купола в североизточния ъгъл на сградата. В новоизградената сграда съществуващите фасади са подчертани посредством прибрани навътре изцяло остъклени полета, които създават неутрален фон за експониране на фасадите и осъществяват прехода към новата част. В средата на новоизградената сграда има атриум с височина през четири етажа, отворен към ул. „Оборище“, в който се експонира източната фасада.

С оглед запазване на оригиналните височини на фасадните елементи на съществуващата сграда апартаментите на първи етаж са проектирани с увеличени височини на дневни, трапезарии и зимни градини, а апартаментът в зоната на старата сграда е решен като мезонет на полунива. Разликите във височините на етажите в „старата“ и „новата“ зона се преодоляват с вътрешни интериорни стъпала. Етажите след трети са отдръпнати навътре – терасовидно. Историческите фасади са преизградени с оригиналните им детайли, материали и цветове, а в съвременните части на фасадите са с каменна облицовка. Прозоречните первази са каменни, цокълът е с каменна облицовка, завършващ с каменен корниз.

В проекта за реконструкция и запазване на фасадите на тютюневите складове на Кудоглу (фиг. 12) се използва ефекта на контраст чрез остъклени зони (окачени стъклени фасади, витрини и др.) около фасадите, ценни с пластиката и специфичните си стилови орнаменти. Това е един похват, с който се подчертават историческите елементи и се получава отражение на старата архитектура в новото остъкляване, изпълнено със съвременни конструкции и материали. Стъклото като материал е неутрално и спомага при експонирането на съществуващите фасади около него, като същевременно създава богато ослънчаване на новоизградените апартаменти в сградата.

Фиг. 12. Проект за реконструкция на бившите Тютюневи Складове в гр. Пловдив, чрез запазване на историческите фасади. Визуализация на проектното решение. Източник: Архив на автора

Архитектурните похвати при подобни варианти на реконструкции са използването на съвременни системи за окачени фасади, вентилируеми фасадни облицовки, подмяна на дограмата със съвременни прозоречни системи и стъклопакети, саниране и реставриране на фасадите и техните детайли. Неугледният външен вид на фасадите може да се промени и чрез съвременните цветови намеси (фиг. 13) или възстановяване на оригиналните цветове и материали, реставрация на оригинални метални решетки и парапети по фасадите.

Фиг. 13. Парк Хил, Шефийлд. Архитекти Mikhail Riches

Добавянето на нови лоджии или зимни градини разнообразява не само реставрираните фасади, но и увеличава жилищната площ на новопроектираните апартаменти. Надстрояването на сградите, оформянето на скатни покриви, мансардни или терасовидни етажи осигурява допълнителна площ за изграждане на различни по големина и съдържание жилища.

Жилищният комплекс Парк Хил (фиг. 13) е бил в добро конструктивно състояние, за разлика от много други блокове от тази епоха. Започва частична приватизация в партньорство с „Английско Наследство“ за превръщане на комплекса в сгради с луксозни апартаменти, бизнес офиси и социални жилища.

Фиг. 14. Реконструкция на Форт Дънлоп, фасадна интеграция с пристрояване. Архитекти Стот и Гибингс

3. Заключение

Систематизираните пет варианта обхващат голяма част от реконструкциите на исторически сгради с интеграция на техните фасадите. От изложените примери в 3-ти, 4-ти и 5-ти вариант става ясно, че плановата структура е тясно свързана с историческите фасади. Отворите в тях задават насоката на вътрешното разпределение, помещенията, както и височината на етажите. Жилищата получени в резултат на тези реконструкции придобиват външни стени от исторически фасади, които оказват влияние, както на интериора на апартаментите, така и на откритите терасовидни пространства отдръпнати навътре. При 1-ви, 3-ти, 4-ти и 5-ти варианти се наблюдава поява на апартаменти в стил „Лофт“ – жилища в бивши индустриални сгради и складове с просторни стаи, високи тавани и индустриален интериор. Пространствата им са отворени, с минимално използване на преградни стени, тавани с видими греди и инсталации.

Разгледаните случаи извеждат зависимост според големината и сложността на реконструкцията. Може да се направи извод, че от реставрация на фасади без намеса до пълна реконструкция чрез разрушаване на вътрешността на сградата се наблюдава една градация и увеличаване на ограниченията пред проектанта. Систематизацията им спомага за определяне на архитектурната задача в ранните етапи на проектиране, към кой вариант на реконструкция би принадлежала и какви намеси в сградата и нейните фасади могат да се очакват. Като при пълната реставрация намесата е единствено в обзавеждането, като изключение са случаите на реконструкция на индустриални сгради в жилищни. При ранното формулиране на намесата в историческите фасади, може да се определи кои са ограниченията, с които проектантът ще се съобрази при проектиране на жилищните разпределения, плановата структура, функцията и инженерните инсталации.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Doychinov, G.* Obnovyavane na Zhilishtnata Sreda v Starite Gradski Chasti na Sofia, Disertatsia za prisazhdane na nauchna stepen „kandidat na arhitekturnite nauki“, 1983.

2. *Kandulkova, J.* Za tsennostnia podhod pri opazvane na arhitekturnoto nasledstvo. // Arhitektura, 2008, 1.

3. *Genova, B.* Residential Apartment Buildings. // Sofia, pub. Alliance Print, 2010.

4. *Nanova, M.* Alternatives for the Post-war Industrially Built Housing Estates Regeneration. // Annual of the UACEG, 2016, 49 (1): 149 – 162.

5. *Kaleva, E.* Opazvane na arhitekturnoto nasledstvo na Bulgaria ot vtorata polovina na 20 vek. Disertatsia v napravlenie „Opazvane, restavratsia i adaptatsia na pametnitsite na arhitekturata”, 2017.

6. *Nanova, M.* New Housing Model in the Postwar British Social Housing Projects. // Annual of the UACEG, 2019, 52 (1): 25 – 34.

7. *Hristov, I., Savcheva, P.* Potential for Revitalization of Industrial Buildings in Small Settlements in Bulgaria. // Annual of the UACEG, 2020, 53 (3): 571 – 582.

8. *Vasilev, I.* Analytical Model for the Study of Buildings from the 1960s. // Annual of the UACEG, 2020, 53 (4): 869 – 886.

9. *Dimova-Aleksandrova, E.* Contemporary Aspects of Mixed-Use Developments and Buildings. // Annual of the UACEG, 2021, 54 (2): 321 – 332.

10. *Vasileva, A., Kaleva, E.* New Cultural Heritage. Post-War Bulgarian Architecture. // Annual of the UACEG, 2021, 54 (4): 869 – 875.

11. *Vasileva, A., Kaleva, E.* New Architectural Heritage Conservation Through Development. // Annual of the UACEG, 2022, 55 (3): 439 – 453.

INTEGRATION OF HISTORICAL FACADES IN DIFFERENT RECONSTRUCTION OPTIONS

St. Popov[1]

Keywords: *reconstruction, integration of historical facades, conservation*

ABSTRACT

The cases of integration of historical facades in the reconstruction of residential buildings can be divided into five main groups, depending on the degree of preservation of the facades – partial or complete, with adding new volumes next to the existing building or above. The examples considered range from reconstructions with minimal intervention to large sites where the historic facades are restored and exposed, changing the function of the building but retaining the spirit of the old architecture and its impact. Examples are also considered where historic facades prove to be a leading factor in shaping residential layouts and interior spaces.

[1] Stefan Popov, Arch., Dept. "Residential Buildings", UACEG, 1 H. Smirnenski Blvd., Sofia 1046, e-mail: cyanstudioarch@gmail.com